

Faculteit der Bètawetenschappen

KWALITEITSZORG ONDERWIJS BÈTA

Gebruikte afkortingen:

BO	Bestuurlijk Overleg.
CvB	College van bestuur.
FSR	Facultaire Studentraad.
MIVU	VU-omgeving voor (management)informatie.
MTR	Midterm Review.
NSE	Nationale Studenten Enquête.
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie.
OER	Onderwijs- en examenregeling.
OLC	Opleidingscommissie.
PDCA	Plan-Do-Check-Act.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	4
2.	Kwaliteitsbeleid	4
2.1.	De PDCA-cyclus op verschillende niveaus	5
2.2.	Borging.....	5
3.	Kwaliteitszorgplan	5
3.1.	De cyclus op opleidingsniveau.....	5
3.1.1.	De opleiding	5
3.1.2.	Het vak (curriculumonderdeel)	6
3.2.	De cyclus op facultair niveau	7
4.	Stakeholders	8
4.1.	Studenten en docenten	8
4.2.	Opleidingscommissie	8
4.3.	Examencommissie	8
4.4.	Onderwijsberaad	9
4.5.	Alumni en veldadviesraad	9
5.	Instrumenten	9
5.1.	Evaluatie van onderwijsonderdelen en opleidingen door de faculteit	9
5.2.	Panelgesprekken	10
5.3.	Nationale Studentenenquête (NSE)	10
5.4.	Alumni onderzoeken	10
5.5.	Digitaal onderwijsdossier en MIVU	10

1. INLEIDING

In dit document wordt het systeem van kwaliteitszorg voor het onderwijs aan de Faculteit der Bètawetenschappen beschreven. Het facultaire systeem volgt de kaders zoals deze voor *de Vrije Universiteit* (VU) als geheel uitgebreid zijn beschreven in het [Handboek Onderwijskwaliteit](#) en het [verbeter- en kwaliteitsbeleid](#) (beide te vinden via de VU-website).

Dit document heeft ten doel inzicht te geven in de opbouw en uitvoering van het systeem van kwaliteitszorg. Daarnaast wordt vastgelegd welke taken en activiteiten over een langere periode de kwaliteit van de opleidingen waarborgen. Hiermee levert het document een praktisch instrument voor alle betrokkenen bij het onderwijs binnen de faculteit.

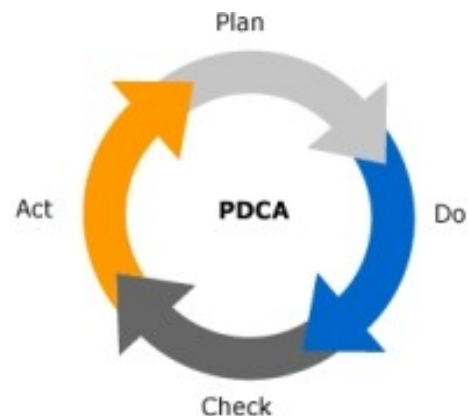
Het lange termijn doel is het versterken van de onderwijskwaliteitscultuur binnen de faculteit. Onder kwaliteitscultuur verstaan wij hier een organisatiecultuur die bijdraagt tot de ontwikkeling van effectieve en efficiënte zorg voor kwaliteit.

Dit document is vastgesteld door het Faculteitsbestuur op xx.

2. KWALITEITSBELEID

Goede kwaliteit van het onderwijs is belangrijk. Met het facultaire systeem van interne kwaliteitszorg wordt beoogd de onderwijskwaliteit structureel te bewaken en waar nodig te verbeteren. Als methodiek wordt daarbij de cirkel – plan, do, check, act – (PDCA) gebruikt (Figuur 1).

Figuur 1. PDCA-cyclus¹

De PDCA-cyclus bestaat uit vier stappen:

1. **Plan:** bepalen van richting en ambities, het ontwikkelen van beleid en het uitwerken hiervan naar doelen, het plannen van activiteiten op basis van een systematische analyse van de omgeving en beschikbare middelen en het maken van afspraken over de taken.
2. **Do:** uitvoering van de geplande activiteiten.
3. **Check:** evalueren van de uitvoering, meten van de resultaten, kritische beschouwing van de resultaten en het vergelijken van de uitkomsten met de gestelde doelen.
4. **Act:** conclusies trekken en het formuleren van verbeterpunten, plannen indien nodig bijstellen en/of het formuleren van doelen voor de komende periode. Wanneer het doel bereikt is, is het van belang het beleid te borgen. In dat geval staat de A voor *Adapt*.

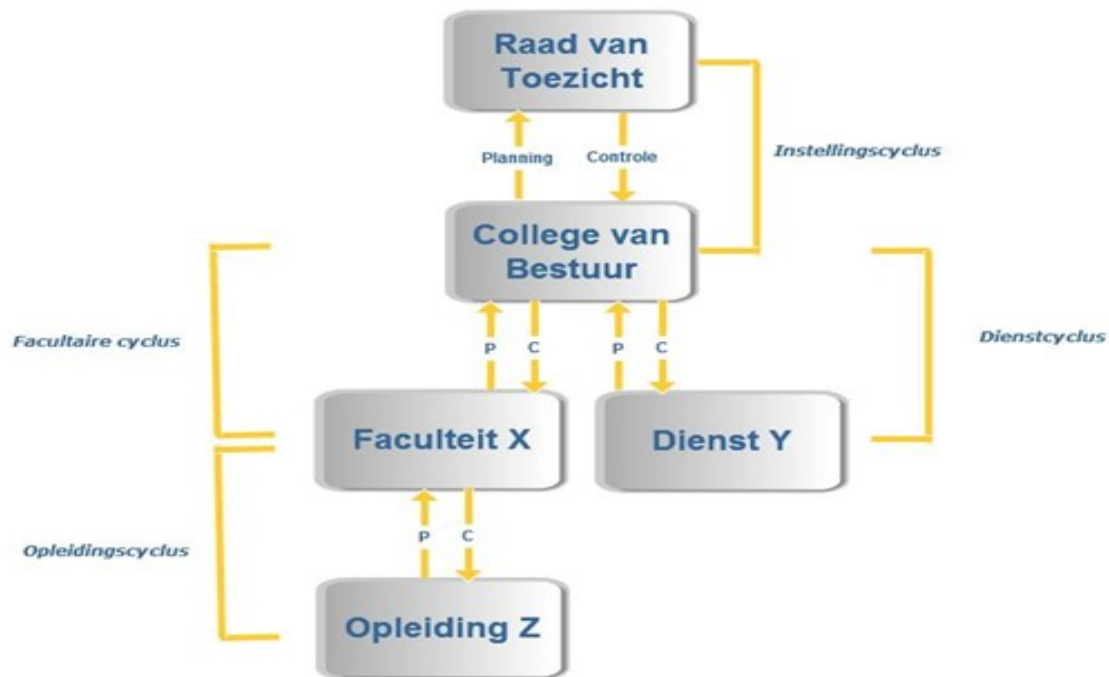
De PDCA-cyclus kan zeer uitgebreid worden opgepakt, met veel verschillende controlepunten, maar dat is niet wenselijk. Om de werkdruk zo laag mogelijk en de motivatie zo hoog mogelijk te houden wordt gezocht naar een uitvoering van kwaliteitszorg die zo weinig mogelijk extra investering kost. Binnen de faculteit wordt er met alle betrokkenen naar gestreefd om met elkaar knelpunten te signaleren wanneer deze zich voordoen; verbetervoorstellen aan te dragen en/of te onderzoeken; verbeteringen in gang te zetten en de resultaten ervan met elkaar te evalueren.

De kwaliteitszorg is hiermee onderdeel van de normale werkwijze waardoor de 'vaste' controle- en verantwoordingsmomenten tot een minimum kunnen worden beperkt.

¹ De Deming cirkel

2.1. DE PDCA-CYCLUS OP VERSCHILLENDE NIVEAUS

Elk organisatieniveau binnen een instelling kent minimaal één eigen PDCA-cyclus. Binnen de VU is gekozen voor een interne planning- en control cyclus op drie organisatieniveaus: het niveau van de opleidingen; van de faculteiten en diensten; en van de instelling als geheel. Figuur 2 geeft aan hoe de verschillende niveaus op elkaar ingrijpen.

Figuur 2. Onderwijskwaliteitszorg op de VU: planning & control cycli op drie niveaus.

Binnen elk niveau vindt de planning en prioritering (P) plaats volgens voorstel van de uitvoerende laag (de omhoog wijzende planningspijl). Controle (C) vindt plaats op initiatief van de toezichthoudende laag (de omlaag wijzende controlepijl). In hoofdstuk drie worden de cyclus op opleidingsniveau en de cyclus op facultair niveau nader beschreven.

2.2. BORGING

De borging van de PDCA-cyclus gebeurt door bewaking van de systematiek van kwaliteitszorg. Deze vindt op verschillende niveaus plaats: in de vorm de accreditatie van een opleiding; de Instellingstoets Kwaliteitszorg door de NVAO; midterm reviews; en beleidsmonitoring binnen de instelling (zoals Bestuurlijke Overleggen (BO's), facultaire bespreking jaarverslagen en plannen).

3. KWALITEITSZORGPLAN

3.1. DE CYCLUS OP OPLEIDINGSNIVEAU

3.1.1. DE OPLEIDING

De opleidingsdirecteur heeft de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat het aangeboden onderwijs daadwerkelijk wordt gegeven en aan de kwaliteitstandaard voldoet. De opleidingsdirecteur stelt jaarlijks een onderwijsplanning op.

Een opleiding kent in feite drie PDCA-cycli. De eerste is een *interne jaarcyclus*: hierbij wordt teruggekeken op het afgelopen academisch jaar en wordt geëvalueerd wat is gerealiseerd van de voorgenomen plannen en afspraken, en worden verbeterplannen gemaakt. Dit wordt beschreven in het opleidingsjaarverslag. Onderdeel van het opleidingsjaarverslag is het jaarverslag van de opleidingscommissie (OLC). Het faculteitsbestuur keurt plannen goed en houdt toezicht op de uitvoering ervan.

De andere twee cycli, zijn die van de *opleidingsaccreditatie* en *midterm review* (MTR).

De opleidingsaccreditatie volgt een zesjarige cyclus. Het is een periodieke beoordeling of de opleiding voldoet aan de kwaliteitsstandaard van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). De beperkte opleidingsaccreditatie stelt 3 vragen:

- Wat beoogt de opleiding?
(beoogde eindkwalificaties; oriëntatie en niveau; domein - in internationaal perspectief);
- Hoe realiseert de opleiding dit?
(onderwijsleeromgeving; inhoud; personeel; voorzieningen);
- Worden de doelstellingen bereikt?
(toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties).

Halverwege vindt een MTR plaats. Dit is een interne cyclus die binnen de VU een eigen procedure volgt. Met de MTR wordt getoetst of uitvoering is gegeven aan de adviezen uit de vorige visitatie; of de kwaliteit van de eindwerkstukken voldoende is; en of wordt voldaan aan de overige criteria. Kortom, er wordt door middel van de MTR gecheckt of de kwaliteit op orde is, en of een opleiding *op dit moment* de opleidingsbeoordeling met goed gevolg zou doorlopen.

Verantwoordelijk voor de inhoud, opbouw en kwaliteit van de opleiding is de opleidingsdirecteur. Onder deze verantwoordelijkheid valt ook eens per 6 jaar de verantwoordelijkheid voor de accreditatie van de opleiding. De opleidingsdirecteur onderhoudt hiertoe contacten met de docenten, de studenten en de OLC. De OLC houdt toezicht op de kwaliteit en studeerbaarheid van het opleidingsprogramma, geeft daarover gevraagd en ongevraagd advies en levert jaarlijks een jaarverslag over haar werkzaamheden. De opleidingsdirecteur zorgt ervoor dat jaarlijks een opleidingsjaarverslag wordt opgeleverd.

In termen van de PDCA-cyclus kunnen de verantwoordelijkheden als volgt vertaald worden:

- Plan: Formuleren van eindtermen en vormgeving opleiding resulterend in een vastgestelde Onderwijs- en Examenregeling (OER), het opstellen van een jaarplanning voor de opleiding, het opstellen van verbeterplannen het opstellen van een toetsplan.
- Do: Uitvoering van het curriculum, de uitvoering van de plannen, zorgen voor bemensing.
- Check: Onderwijsresultaten, evaluatieresultaten, alumni, afnemend veld, benchmarking, overleg studenten- en/of docentenpanel, jaarverslagen OLC en examencommissie.
- Act: Aanpassing van curriculum en OER, bijstelling van onderwijs- en toetsplannen.

3.1.2. HET VAK (CURRICULUMONDERDEEL)

Binnen de cyclus op opleidingsniveau kan nog een kleine cyclus worden geïdentificeerd voor een curriculumonderdeel (een cursus, een stage, een thesis, etc.). In deze paragraaf aparte aandacht voor deze cyclus binnen de cyclus.

De docent of coördinator van een vak is verantwoordelijk voor de: inhoud, opzet, uitvoering van onderwijs en toetsing van het vak (allen binnen de kaders van het curriculum, de eindtermen van de opleiding, de onderwijskundige opzet en de organisatorische context van de opleiding).

Daarbij heeft de docent de taak om de werkvormen en de tentaminering af te stemmen op de leerdoelen. De docent wordt geacht na afloop van het vak een nabeschuiving uit te voeren. Hiervoor kan de docent naast de cijferresultaten verschillende instrumenten gebruiken², zoals bijvoorbeeld de resultaten van cursusevaluaties. De docent hoeft geen verslag te leggen van de nabeschuiving. Wel wordt de van de docent een reactie verwacht op de resultaten van de cursusevaluatie, en op uitgebrachte adviezen (van opleidingsdirecteur, OLC of examencommissie).

In termen van de PDCA-cyclus kunnen de verantwoordelijkheden als volgt vertaald worden:

- Plan: Het formuleren van eindtermen van het onderdeel en de afstemming daarvan binnen de opleiding (met de opleidingsdirecteur), de opzet van het onderwijs en de toets(en).
- Do: De uitvoering van onderwijs en toetsing van het curriculumonderdeel.
- Check: Studentevaluaties, studentresultaten, advies OLC en/of examencommissie, overleg met studentenpanel en/of jaarvertegenwoordiging (indien ingesteld³).
- Act: Indien nodig: aanpassing onderdeel en/of toetsing na advies OLC en/of opleidingsdirecteur en/of examencommissie.

3.2. DE CYCLUS OP FACULTAIR NIVEAU

Het bestuur van de faculteit is belast met de algemene leiding van de faculteit en is eindverantwoordelijk voor het onderwijs, het onderzoek, het personeel en de middelen in zijn/haar faculteit. De onderwijstaken zijn met name gericht op het scheppen van voorwaarden voor goed onderwijs. Binnen de interne cyclus rapporteert de faculteit over de uitvoering van haar onderwijstaken, en maakt plannen voor verbetering.

Het faculteitsbestuur stelt een *Meerjarenplan Onderwijs* op, dat aansluit bij de onderwijsagenda van de VU. In het facultaire jaarplan wordt een concretisering van de plannen gegeven. Daarnaast wordt een facultair onderwijsjaarverslag opgeleverd met daarin zowel de uitgevoerde plannen op opleidingsniveau (belangrijkste zaken uit de opleidingsjaarverslagen) als op opleiding overstijgend niveau.

De documenten zijn onderdeel van de cyclus op faculteitsniveau. Het College van Bestuur (CvB) keurt plannen goed en houdt toezicht. Bespreking en monitoring krijgt vorm in de bestuurlijke overleggen (BO's) tussen CvB en Faculteitsbestuur. Dit proces van afspreken, meten, rapporteren en bespreken van de prestaties tussen het CvB en de faculteiten is geformaliseerd in een universitair format.

Vertaald naar de PDCA-cyclus houdt bovenstaande in:

- Plan: het opstellen van een meerjarenplan, een facultair jaarplan, het opstellen van het onderwijsbeleid, kaders stellen voor jaarplannen.
- Do: de uitvoering van het meerjarenplan en facultair jaarplan, doorvertaling van onderwijsbeleid naar opleidingen, vaststelling van de OER.
- Check: BO's, studenttevredenheidsmonitor, medewerkersmonitor, eventuele klachten, jaarverslagen opleidingen en examencommissie, (onderwijs)evaluaties, toetsinformatie, managementinformatie.
- Act: bijstellen van beleid en jaarplan.

² Zie hoofdstuk 5: Instrumenten

³ Zie hoofdstuk 5.2: Panelgesprekken

4. STAKEHOLDERS

4.1. STUDENTEN EN DOCENTEN

Studenten en docenten zijn direct betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs.

Studenten leveren feedback op de kwaliteit van de opleiding, bijvoorbeeld door deel te nemen aan enquêtes en panelgesprekken, maar ook via lidmaatschap van de OLC, jaarvertegenwoordiging of FSR.

Docenten zijn betrokken bij de kwaliteitszorg doordat zij enerzijds onderwijs geven dat vervolgens geëvalueerd wordt, en indien nodig door de docent verbeterd. Anderzijds door lidmaatschap van de OLC, de examencommissie of andere advies-, inspraak of overlegstructuren.

4.2. OPLEIDINGSCOMMISSIE

Binnen de faculteit is voor elke opleiding een opleidingscommissie (OLC) ingesteld. De OLC is een van de belangrijkste adviesorganen in de cyclus van kwaliteitszorg. Kerntaak is het toezicht houden op de kwaliteit en studeerbaarheid van een opleiding, en het signaleren van knelpunten

Dit doet de OLC door het uitbrengen van adviezen en het instemmingsrecht met onderdelen van de Onderwijs- en Examenregeling (OER). De adviezen, bijvoorbeeld naar aanleiding van evaluatieresultaten of voorgelegde curriculumwijzigingen, worden uitgebracht aan de opleidingsdirecteur.

Er is doorgaans regelmatig contact tussen het opleidingsmanagement en de OLC. De opleidingsdirecteur en/of opleidingscoördinator is een aantal maal per jaar aanwezig bij de vergadering van de OLC. Bijvoorbeeld bij de bespreking van het concept curriculum en het concept OER-B.

De OLC schrijft elk jaar een jaarverslag met daarin verslag van haar functioneren, de belangrijkste besprekingspunten en de uitgebrachte adviezen. Hiervoor wordt een VU – format gebruikt. Het jaarverslag van de OLC is integraal onderdeel van het opleidingsjaarverslag.

De OLC-jaarverslagen vormen de basis voor het jaarlijkse overleg tussen OLC en de onderwijsdirecteur. Tijdens het gesprek worden de werkwijze van de OLC en de gang van zaken rondom de onderwijsbeoordelingen besproken. Deze gesprekken geven een goed beeld van de werking van de opleidingscommissies. Opleiding overstijgende zaken die uit het overleg naar voren komen worden meegenomen in het facultaire onderwijsjaarverslag en/of het facultair jaarplan.

4.3. EXAMENCOMMISSIE

De examencommissie heeft een wettelijke taak bij de kwaliteitsbewaking van de toetsen en examens van de opleiding. Nadere richtlijnen over de gang van zaken bij toetsing, over het functioneren van de examencommissie en haar werkwijze, zijn opgenomen in het document Regels en richtlijnen van de examencommissie.

De examencommissie stelt jaarlijks een jaarverslag op, conform het VU – format. Hierin doet de commissie verslag van haar functioneren en van de voornaamste aandachtspunten voor het komende jaar. Het jaarverslag van de examencommissie wordt besproken in een overleg tussen het faculteitsbestuur (in persoon van de portefeuillehouder onderwijs) en de voorzitter van de examencommissie.

4.4. ONDERWIJSBERAAD

Het Onderwijsberaad is een facultair ingesteld overlegorgaan dat de onderwijsdirecteur adviseert ten aanzien van strategisch onderwijsbeleid. Het Onderwijsberaad bestaat uit de opleidingsdirecteuren en –coördinatoren van de Bachelor Colleges en Graduate Schools van een domein.

De faculteit kent vier domeinen: HLS; EEE; NSM en IS⁴ en derhalve ook vier onderwijsberaden die zo'n tien keer per jaar (elke maand gedurende de onderwijsweken) bij elkaar komen.

De onderwijsdirecteur legt faculteit brede initiatieven en VU – brede onderwijsonderwerpen ter bespreking aan het Onderwijsberaad voor. Feedback van het Onderwijsberaad wordt meegenomen bij de aanpassing van facultair onderwijsbeleid.

4.5. ALUMNI EN VELDADVIESRAAD

Om te toetsen of een opleiding voldoet aan de kwaliteit die door het relevante werkveld gevraagd wordt, wordt door elke opleiding, of cluster van opleidingen, de mening van een veldadviesraad en de alumni gevraagd. Hierbij wordt (per cluster van) opleiding(en) gekozen voor het best passende model.

Dit kan ofwel zijn door regulier overleg met de betrokken beroepsverenigingen of koepels, ofwel door de instelling van een veldadviesraad waarin het beroepenveld vertegenwoordigd is.

Door alumni en werkveld te bevragen krijgt de opleiding zicht op het verwachtingspatroon dat het afnemend veld heeft van de afgestudeerden. Dit inzicht kan de opleiding gebruiken om de relevantie van de opleiding te verhogen. Door alumni in te zetten in voorlichting, bijvoorbeeld als 'rolmodel', leveren zij een bijdrage aan de oriëntatie op de arbeidsmarkt en bij werving.

Feedback van alumni op de masteropleiding wordt ook gekregen uit de tweejaarlijkse Nationale Alumni Enquête (voorheen WO-Monitor).

5. INSTRUMENTEN

5.1. EVALUATIE VAN ONDERWIJSONDERDELEN EN OPLEIDINGEN DOOR DE FACULTEIT

De onderwijsbeoordelingen hebben een cyclisch karakter en zijn gericht op kwaliteitsverbetering. De faculteit neemt zelf de cursus-, curriculum-, minor- en stage-evaluaties af (in tegenstelling tot bijvoorbeeld de NSE, die niet door de faculteit wordt afgenomen).

In de regel worden alle bestaande onderdelen eens per jaar geëvalueerd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een digitale evaluatieomgeving van de VU. In deze omgeving staan vaste formats van vragenlijsten waar docenten zelf extra vragen aan kunnen toevoegen. Na afname van de evaluatie worden de resultaten op centraal niveau elektronisch verwerkt en krijgt de faculteit de rapportages.

Alle rapportages worden door een medewerker van het onderwijsbureau aan opleidingsmanagement en OLC beschikbaar gesteld. In geval van een cursusevaluatie krijgt de docent het rapport direct vanuit de evaluatieomgeving en wordt gevraagd een reactie op te stellen richting de studenten.

⁴ Health and Life Sciences (HLS), Ecological and Environmental Sciences (EEE), Natural Sciences & Mathematics (NSM) en Information Sciences (IS).

5.2. PANELGESPREKKEN

In aanvulling op de onderwijsevaluaties wordt binnen sommige opleidingen gebruik gemaakt van studentenpanels om in gesprekken met studenten de kwaliteit van het onderwijs te evalueren.

Deze panelgesprekken worden geïnitieerd door de docent, de studentleden van de jaarvertegenwoordiging of het opleidingsmanagement.

5.3. NATIONALE STUDENTENENQUÊTE (NSE)

Afgelopen jaren heeft de VU steeds meegedaan aan de Nationale Studentenenquête (NSE). De resultaten worden een aantal maanden na de afronding aan de VU doorgegeven. Hier worden rapportages van gemaakt die binnen de VU beschikbaar worden gesteld aan de faculteiten.

Medewerkers van het onderwijsbureau verspreiden de rapporten binnen de faculteit, zoals aan faculteitsbestuur, opleidingsmanagement, opleidingscommissies. In de rapporten staan studentenoordelen over diverse thema's, zoals: inhoud, wetenschappelijke vaardigheden, voorbereiding beroepsloopbaan, docenten, informatievoorziening, studiefaciliteiten, toetsing en beoordeling, studiebegeleiding en betrokkenheid.

De opleidingsdirecteur wordt gevraagd om conclusies te verbinden aan de resultaten en om verbeterpunten te benoemen. De opleidingscommissie heeft daarbij een adviserende rol. De verbeterpunten worden opgenomen in het opleidingsjaarplan. Afhankelijk van de aard en inhoud van de verbeterpunten worden op deze verbeterpunten acties uitgezet (bijv. aanpassingen programma, aangepaste informatievoorziening, etc.) of worden de adviezen uitgebracht aan het faculteitsbestuur.

De NSE-resultaten worden op facultair niveau binnen opleidingsdirectie en het faculteitsbestuur besproken en geïnterpreteerd. Zo nodig worden er verbeterpunten benoemd en acties aan verbonden. Deze worden opgenomen in het jaarplan van de faculteit.

5.4. ALUMNI ONDERZOEKEN

Zoals hierboven al beschreven wordt tweejaarlijks de Nationale Alumni Enquête (voorheen WO-Monitor) afgenomen. Een paar opleidingen voeren daarnaast een eigen alumni-evaluatie uit. Bij de evaluaties is aandacht voor de sterke en zwakke punten van de opleiding in relatie tot het werkveld van afgestudeerden.

5.5. DIGITAAL ONDERWIJSDOSSIER EN MIVU

Het digitaal onderwijsdossier is een document managementsysteem dat is ontwikkeld voor onderwijs en kwaliteitszorg. In het digitaal onderwijsdossier worden onder andere de jaarverslagen en –plannen opgeslagen van de faculteit en de opleidingen.

De managementinformatie t.a.v. onderwijs is beschikbaar via MIVU, het datawarehouse van de VU. Door het onderwijsbureau worden rapportages en gegevensoverzichten uit MIVU gehaald en beschikbaar gesteld aan de diverse betrokkenen in het onderwijs.